YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

23 päivänä maaliskuuta 2006 *

Asiassa C-465/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Corte suprema di cassazione (Italia) on esittänyt 11.6.2004 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 3.11.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Honyvem Informazioni Commerciali Srl

vastaan

Mariella De Zotti,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit K. Schiemann, K. Lenaerts, E. Juhász ja E. Levits (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: M. Poiares Maduro,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Honyvem Informazioni Commerciali Srl, edustajinaan avvocato G. Prosperetti ja avvocato C. del Pennino,

– De Zotti, edustajanaan avvocato F. Toffoletto,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään E. Traversa, jota avustaa avvocato G. Belotti,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.10.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY (EYVL L 382, s. 17; jäljempänä direktiivi) 17 ja 19 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Honyvem informazioni commerciali Srl (jäljempänä Honyvem) ja De Zotti ja joka koskee tälle viimeksi mainitulle edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettavan hyvityksen määrää kyseisen yhtiön irtisanottua hänen edustussopimuksensa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 17 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kauppaedustajalle suoritetaan edustussopimuksen lakattua 2 kohdassa tarkoitettu hyvitys tai 3 kohdassa tarkoitettu korvaus.

2. a) Kauppaedustajalla on oikeus hyvitykseen, jos ja siinä laajuudessa kuin:

– hän on hankkinut päämiehelle uusia asiakkaita tai merkittävästi laajentanut liikesuhteita aikaisempien asiakkaiden kanssa ja päämiehelle koituu jatkuvasti merkittävää etua liikesuhteista tällaisten asiakkaiden kanssa;

ja

– tämän hyvityksen maksaminen on kaikki asiaan vaikuttavat seikat ja erityisesti kauppaedustajan näiden asiakkaiden kanssa päätettävistä liiketoimista menettämät provisiot huomioon ottaen kohtuullista. Jäsenvaltiot voivat säätää, että tällaiseksi seikaksi katsotaan myös 20 artiklassa tarkoitetun kilpailunrajoitusehdon käyttäminen;

b) Hyvityksenä suoritetaan korkeintaan määrä, joka vastaa kauppaedustajan yhden vuoden palkkioita viiden viimeksi kuluneen vuoden palkkioiden keskimäärän mukaan laskettuna tai, jos edustussopimus on ollut voimassa viittä vuotta lyhyemmän ajan, hyvitys lasketaan sopimuksen koko voimassaoloaikana maksettujen palkkioiden keskimäärän mukaan;

c) Tällaisen hyvityksen saaminen ei vähennä kauppaedustajan oikeutta vaatia vahingonkorvausta.

– –

6. Kahdeksan vuoden kuluessa tämän direktiivin tiedoksi antamisesta komissio antaa neuvostolle kertomuksen tämän artiklan täytäntöönpanosta ja tekee tarvittaessa ehdotukset muutoksiksi."

4 Direktiivin 19 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Osapuolet eivät ennen edustussopimuksen lakkaamista saa poiketa 17 ja 18 artiklan säännöksistä kauppaedustajan vahingoksi."

Kansallinen lainsäädäntö

5 Direktiivin 17 ja 19 artikla pantiin Italian oikeudessa täytäntöön codice civilen (siviililaki) 1751 §:llä. Tämän kansallisen säännöksen sanamuotoa muutettiin 10.9.1991 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 303 (GURI nro 221, Supplemento Ordinario, 20.9.1991), ja sanamuoto perustuu nykyisin direktiivin kyseisten artiklojen sanamuotoon. Direktiivin 17 artiklan tavoin kyseinen sanamuoto heijastaa ansioperusteista lähestymistapaa sen hyvityksen laskemisessa, johon kauppaedustajalla on oikeus edustussopimuksensa lakattua.

6 Confcommercio (kaupan alan sekä matkailu- ja palvelualan yrityksiä edustava järjestö) ja FNAARC (kauppaedustajien edunvalvontajärjestö) tekivät 27.11.1992 työehtosopimuksen (jäljempänä vuoden 1992 sopimus), jossa määrätään seuraavaa:

"I kohta

Codice civilen 1751 §:n, sellaisena kuin se on muutettuna 10.9.1991 annetun asetuksen nro 303 4 §:llä, ja erityisesti kohtuullisuuden periaatteen nojalla kauppaedustajalle maksetaan kaikissa edustussopimuksen lakkaamistapauksissa hyvitys, jonka määränä on 1 prosentti edustussopimuksen voimassaoloaikana erääntyneiden ja maksettujen provisioiden kokonaismäärästä.

Tähän perusmäärään tehdään seuraavat lisäykset:

A. Kauppaedustajat, joilla on yksinoikeussopimus vain yhden yrityksen kanssa:

– 3 prosenttia provisioista, joiden määränä on enintään 24 miljoonaa liiraa vuodessa

– 1 prosentti niistä provisioista, joiden määränä on 24 000 001–36 000 000 liiraa vuodessa.

B. Kauppaedustajat, joilla ei ole yksinoikeussopimusta vain yhden yrityksen kanssa:

– 3 prosenttia provisioista, joiden määränä on enintään 12 miljoonaa liiraa vuodessa

– 1 prosentti niistä provisioista, joiden määränä on 12 000 001–18 000 000 liiraa vuodessa.

– –

Sopimuspuolet hyväksyvät vastavuoroisesti, että ne pyrkivät edellä tarkoitetulla tavalla täyttämään codice civilen 1751 §:ssä tarkoitetun kohtuullisuutta koskevan kriteerin.

II kohta

Edelleen codice civilen 1751 §:n mukaan – – maksetaan tämän sopimuksen I kohdassa mainittujen määrien lisäksi määrä, joka lasketaan seuraavasti:

- 3 prosenttia edustussopimuksen kolmen ensimmäisen voimassaolovuoden aikana erääntyneistä provisioista

- 3,5 prosenttia neljännen, viidennen ja kuudennen vuoden aikana erääntyneistä provisioista

- 4 prosenttia seuraavien vuosien aikana erääntyneistä provisioista.

– –

Julistus

Sopimuspuolet vahvistavat, että tämän työehtosopimuksen määräykset korvauksesta, joka maksetaan codice civilen 1751 §:n nojalla edustussopimuksen lakkaamisesta, muodostavat kokonaisuutena lakisääteistä järjestelmää edullisemman järjestelmän. Nämä määräykset ovat toisistaan riippuvaisia ja erottamattomia, eikä niitä voida soveltaa samanaikaisesti minkään muun järjestelmän kanssa.

– –”

7 Vuoden 1992 sopimuksen mukaan sen hyvityksen, johon kauppaedustajalla on oikeus edustussopimuksensa lakattua, laskenta siis perustuu niiden kriteerien vastaisesti, joista säädetään direktiivin 17 artiklassa ja codice civilen 1751 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 10.9.1991 annetulla asetuksella nro 303 (jäljempänä codice civilen 1751 §), kiinteisiin prosenttimääriin kyseisen kauppaedustajan saamista provisioista sekä edustussopimuksen kestoon.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

8 Honyvem irtisanoi 30.6.1998 alkaen edustussopimuksen, jonka se oli tehnyt De Zottin kanssa. Sen 10 kohdan mukaan tähän sopimukseen "sovelletaan codice civilen säännöksiä, kauppaedustajan toimeksiantoa koskevia erityislakeja ja kaupan alan työehtosopimuksia – –".

9 Koska Honyvem katsoi, että edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettava hyvitys oli laskettava vuoden 1992 sopimuksen perusteella, se ehdotti De Zottille kyseiseksi hyvitykseksi 78 880 276:ta Italian liiraa (ITL).

10 De Zotti piti tätä summaa riittämättömänä, ja siksi hän nosti 12.4.1999 Tribunale di Milanossa kanteen, jotta Honyvem velvoitettaisiin maksamaan hänelle 181 889 420 ITL codice civilen 1751 §:ssä säädettyjen kriteerien mukaisesti.

11 Tribunale di Milano hyväksyi Honyvemin vaatimuksen ja hylkäsi kanteen, minkä jälkeen De Zotti teki valituksen Corte d'appello di Milanoon. Tämä tuomioistuin hyväksyi valituksen ja katsoi, että kyseisellä henkilöllä on codice civilen 1751 §:n nojalla oikeus 57 000 000 ITL:n suuruiseen lisäsummaan.

12 Honyvem valitti Corte d'appello di Milanon antamasta tuomiosta Corte suprema di cassazioneen. Kyseinen yhtiö on väittänyt erityisesti, että viittaaminen sopimuspuolten sopimusvapauden periaatteeseen ja siis työehtosopimuksiin on codice civilen 1751 §:n mukaan nimenomaisesti sallittua, mikäli näiden sopimusten mukaiset edellytykset ovat kauppaedustajalle edullisempia kuin ne, jotka johtuvat lakisääteisen järjestelmän soveltamisesta. Sitä, onko sopimuksissa määrätty hyvitys edullisempi, on Honyvemin mukaan arvioitava etukäteen. Honyvem väittää, että koska työehtosopimuksen mukaisessa järjestelmässä taataan joka tapauksessa hyvitys kauppaedustajalle, tästä on pääteltävä, että se on hänelle edullisempi järjestelmä kuin codice civilen 1751 §:ssä säädetty järjestelmä.

13 De Zotti teki vastavalituksen sillä perusteella, että hänelle edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettavan hyvityksen olisi codice civilen 1751 §:ssä säädettyjen kriteerien mukaisesti vastattava sellaista hyvitystä, jonka määrä on lähellä ensimmäisessä oikeusasteessa vaadittua määrää.

14 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että Italian tuomioistuinten oikeuskäytännössä ja italialaisessa oikeuskirjallisuudessa ei ole päästy yksimielisiin päätelmiin vuoden 1992 sopimuksen lainmukaisuudesta.

15 Tässä tilanteessa Corte suprema di cassazione on päättänyt lykätä asian ratkaisua ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Kun otetaan huomioon direktiivin 17 artiklan sisältö ja tarkoitus sekä mahdollisesti ne kriteerit, joita tässä artiklassa käytetään siinä tarkoitetun

hyvityksen laskemiseksi, voidaanko saman direktiivin 19 artiklaa tulkita siten, että sen mukaan on mahdollista sallia direktiivin täytäntöönpanevassa kansallisessa lainsäädännössä, että työehtosopimuksessa (joka sitoo tiettyjen sopimusten sopimuspuolia) ei määrätä hyvityksestä, joka olisi maksettava kauppaedustajalle direktiivin 17 artiklan 2 kohdassa säädettyjen edellytysten mukaisesti ja joka olisi laskettava samasta artiklasta johdettavien kriteerien perusteella, vaan että siinä määrätään hyvityksestä, joka yhtäältä on maksettava kauppaedustajalle riippumatta 17 artiklan 2 kohdan a alakohdan ensimmäisessä ja toisessa luetelmakohdassa mainittujen edellytysten täyttymisestä (ja joka on osittain maksettava kaikissa edustussopimuksen lakkaamistilanteissa) ja jota toisaalta ei lasketa direktiivistä johdettavien kriteerien mukaisesti (eikä tapauksen mukaan direktiivissä ilmoitetun enimmäismäärän rajoissa), vaan työehtosopimuksessa etukäteen vahvistettujen kriteerien mukaisesti? Hyvitys siis määritettäisiin (ilman minkäänlaista erityistä viittausta kauppaedustajan hankkimiin uusiin liikesuhteisiin) kauppaedustajan edustussopimuksensa aikana saamiin palkkioihin sovellettavien kiinteiden prosenttiosuuksien perusteella, mistä seuraa, että hyvitys olisi silloinkin, kun sovelletaan enimmäisrajaa tai laajalti niitä edellytyksiä, jotka direktiivissä asetetaan hyvityksen saamista koskevalle oikeudelle, suoritettava useissa tapauksissa pienempänä (ja joskus huomattavasti pienempänä) kuin direktiivissä säädetty enimmäishyvitys ja ainakin sitä summaa pienempänä, jonka tuomioistuin olisi voinut konkreettisesti määrätä, jos sen ei olisi tarvinnut soveltaa työehtosopimuksen mukaisia laskuperusteita vaan direktiivissä vahvistettuja periaatteita ja kriteerejä.

2) Onko hyvitys laskettava analyyttisesti arvioimalla niitä muita provisioita, jotka kauppaedustaja olisi todennäköisesti voinut saada edustussopimuksen päättymistä seuraavien vuosien aikana hankkimiensa uusien asiakkaiden johdosta tai sen jo olemassa olevien asiakkaiden kanssa toteutettavien liiketoimien huomattavan kasvun johdosta, jonka hän on saanut aikaan, ja soveltamalla vasta myöhemmässä vaiheessa sellaisia hyvityksen määrää mahdollisesti korjaavia seikkoja, jotka perustuvat kohtuullisuuteen ja direktiivissä säädettyyn enimmäishyvitykseen; vai onko sallittua käyttää muita laskentamenetelmiä ja erityisesti synteesiin perustuvia menetelmiä, joissa otetaan laajemmin huomioon kohtuullisuus ja, laskennan lähtökohtana, direktiivissä säädetty enimmäisraja?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, onko direktiivin 19 artiklaa tulkittava siten, että edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettava hyvitys, josta säädetään direktiivin 17 artiklan 2 kohdassa, voidaan työehtosopimuksen nojalla korvata sellaisella hyvityksellä, joka määritetään muiden kuin viimeksi mainitussa säännöksessä säädettyjen kriteerien mukaan.

17 Aluksi on todettava, että direktiivin 17 ja 19 artiklaa on tulkittava direktiivissä asetettuun tavoitteeseen ja siinä säädettyyn järjestelmään nähden (ks. vastaavasti asia C-7/90, Vandevenne ym., tuomio 2.10.1991, Kok. 1991, s. I-4371, 6 kohta ja asia C-104/95, Kontogeorgas, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. I-6643, 25 kohta).

18 Tämän osalta on riidatonta, että direktiivin tarkoituksena on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, joka koskee edustussopimuksen osapuolten välisiä oikeussuhteita (asia C-215/97, Bellone, tuomio 30.4.1998, Kok. 1998, s. I-2191, 10 kohta ja asia C-456/98, Centrosteel, tuomio 13.7.2000, Kok. 2000, s. I-6007, 13 kohta).

19 Kuten direktiivin johdanto-osan toisesta ja kolmannesta perustelukappaleesta käy ilmi, direktiivin tarkoituksena on suojella kauppaedustajan etua suhteessa tämän päämieheen sekä edistää kaupallisten sopimusten varmuutta ja helpottaa jäsenvaltioiden välistä tavarakauppaa lähentämällä näiden kaupallista edustusta koskevaa lainsäädäntöä. Näiden päämäärien saavuttamiseksi direktiivin 13–20 artiklassa säädetään edustussopimuksen tekemisestä ja lakkaamisesta (asia C-485/01, Caprini, tuomio 6.3.2003, Kok. 2003, s. I-2371, 4 kohta).

20 Edustussopimuksen lakkaamisen osalta direktiivin 17 artiklan 1 kohdassa säädetään järjestelmästä, jonka avulla jäsenvaltiot voivat valita kahden vaihtoehdon välillä. Jäsenvaltioiden nimittäin on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kauppaedustajalle suoritetaan edustussopimuksen lakattua joko hyvitys, joka määritetään saman artiklan 2 kohdassa mainittujen kriteerien mukaisesti, tai vahingonkorvaus niiden kriteerien mukaan, jotka määritellään saman artiklan 3 kohdassa.

21 Italian tasavalta, jonka kansallinen lainsäädäntö perustui aikaisemmin laajalti työehtosopimuksiin, on valinnut kyseisen 17 artiklan 2 kohdassa säädetyn vaihtoehdon.

22 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 17–19 artiklassa säädetty järjestelmä on erityisesti siihen suojaan nähden, jota kauppaedustajalle annetaan edustussopimuksen lakattua, luonteeltaan pakottava (asia C-381/98, Ingmar, tuomio 9.11.2000, Kok. 2000, s. I-9305, 21 kohta).

23 Yhteisöjen tuomioistuin päätteli tästä, että päämies ei voi välttää kyseisten säännösten soveltamista pelkästään sisällyttämällä edustussopimukseen lakiviittauksen ilman, että on selvitetty, tehtiinkö tällainen viittaus kauppaedustajan vahingoksi vai ei (em. asia Ingmar, tuomion 25 kohta).

24 Direktiivin 19 artiklasta on ensinnäkin palautettava mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sellaista sanamuotoa on tulkittava suppeasti, jota käytetään vapautusten säätämiseksi yhteisön lainsäädännön mukaisesta yleisestä periaatteesta, kuten siitä, joka johtuu direktiivin 17 artiklassa säädetystä hyvitysjärjestelmästä (ks. vastaavasti asia C-150/99, Stockholm Lindöpark, tuomio 18.1.2001, Kok. 2001, s. I-493, 25 kohta).

25 Toiseksi on huomattava, että direktiivin 19 artiklassa säädetään sopimuspuolten mahdollisuudesta poiketa direktiivin 17 artiklan säännöksistä ennen edustussopimuksen lakkaamista, mikäli suunniteltu poikkeus ei ole kauppaedustajalle epäedullinen. On siis todettava, että sitä, onko kyseinen poikkeus kauppaedustajalle epäedullinen vai ei, on arvioitava silloin, kun sopimuspuolet suunnittelevat poikkeuksen tekemistä. Sopimuspuolet eivät voi sopia poikkeuksesta, josta ne eivät tiedä, osoittautuuko se edustussopimuksen lakattua kauppaedustajalle edulliseksi vai vahingolliseksi.

26 Tällainen tulkinta saa tukea myös direktiivin 17 ja 19 artiklassa säädetyn järjestelmän tavoitteesta ja luonteesta, sellaisina kuin nämä täsmennetään tämän tuomion 19 ja 22 kohdassa.

27 Edellä esitetystä on näin ollen pääteltävä, että direktiivin 19 artiklaa on tulkittava siten, että poikkeus direktiivin 17 artiklan säännöksistä voidaan hyväksyä vain, jos on etukäteen suljettu pois se mahdollisuus, että poikkeus osoittautuu edustussopimuksen lakattua kauppaedustajalle vahingolliseksi.

28 Näin olisi asia vuoden 1992 sopimuksen osalta, mikäli voitaisiin osoittaa, että tämän sopimuksen soveltaminen ei ole koskaan kauppaedustajalle epäedullista, koska siinä taattaisiin tälle viimeksi mainitulle järjestelmällisesti kaikkien niiden oikeussuhteiden osalta, joita edustussopimuksen osapuolten välille voi syntyä, sellainen hyvitys, joka on suurempi tai ainakin yhtä suuri kuin se, joka seuraisi direktiivin 17 artiklan soveltamisesta.

29 Pelkästään se, että kyseinen sopimus voi olla kauppaedustajalle edullinen niissä tapauksissa, joissa hänellä olisi direktiivin 17 artiklan 2 kohdassa säädettyjen kriteerien mukaan oikeus vain hyvin rajalliseen hyvitykseen tai joissa hänellä ei ehkä olisi oikeutta mihinkään hyvitykseen, ei voi riittää sen osoittamiseen, että kyseisellä sopimuksella ei poiketa direktiivin 17 ja 18 artiklan säännöksistä kauppaedustajan vahingoksi.

30 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tehdä tämän osalta tarpeelliset tarkistukset.

31 Lopuksi on katsottava, että vuoden 1992 sopimus voitaisiin katsoa kauppaedustajalle edulliseksi ainoastaan, mikäli siinä annettaisiin mahdollisuus soveltaa edes osittain kumulatiivisesti kyseisen sopimuksen määräysten mukaisesti laskettavaa hyvitystä ja direktiivissä säädetyn järjestelmän mukaista hyvitystä. Tällainen mahdollisuus on kuitenkin nimenomaisesti suljettu pois työehtosopimuksen liitteenä olevassa julistuksessa, jonka kyseisen sopimuksen osapuolet ovat antaneet.

32 Ensimmäiseen kysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että direktiivin 19 artiklaa on tulkittava siten, että edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettavaa hyvitystä, joka seuraa direktiivin 17 artiklan 2 kohdan soveltamisesta, ei voida työehtosopimuksen nojalla korvata hyvityksellä, joka määritetään muiden kuin viimeksi mainitussa säännöksessä säädettyjen kriteerien mukaan, paitsi jos osoitetaan, että tällaisen sopimuksen soveltaminen takaa kaikissa tapauksissa kauppaedustajalle hyvityksen, joka on yhtä suuri tai suurempi kuin se, joka seuraisi viimeksi mainitun säännöksen soveltamisesta.

Toinen kysymys

33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään, onko edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettava hyvitys laskettava analyyttisesti,

kuten direktiivin 17 artiklan 2 kohdassa säädetään, vai onko sallittua käyttää sellaisia muita laskentamenetelmiä, joissa otetaan laajemmin huomioon erityisesti kohtuullisuus.

34 Tämän osalta on huomattava, että vaikka direktiivin 17 artiklassa säädetty järjestelmä on pakottava ja toimii puitteina (em. asia Ingmar, tuomion 21 kohta), siinä ei anneta yksityiskohtaisia tietoja menetelmästä, jonka mukaan edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettava hyvitys on laskettava.

35 Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen katsonut, että jäsenvaltiot voivat näiden puitteiden rajoissa käyttää harkintavaltaansa, kun ne valitsevat menetelmän hyvityksen laskemiseksi (em. asia Ingmar, tuomion 21 kohta). Komissio antoi 23.7.1996 neuvostolle direktiivin 17 artiklan 6 kohdan mukaisen velvollisuutensa mukaisesti kertomuksen jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 17 artiklan soveltamisesta (KOM(96) 364 lopullinen). Tässä kertomuksessa on yksityiskohtaiset tiedot hyvityksen varsinaisesta laskemisesta, ja kertomuksen tarkoituksena on helpottaa kyseisen 17 artiklan yhtenäisempää tulkintaa.

36 Toiseen kysymykseen on siis vastattava, että jäsenvaltioilla on direktiivin 17 artiklan 2 kohdassa säädetyissä rajoissa harkintavaltaa, jota ne voivat vapaasti käyttää ottamalla huomioon erityisesti kohtuullisuutta koskevan kriteerin.

Oikeudenkäyntikulut

37 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY 19 artiklaa on tulkittava siten, että edustussopimuksen lakkaamisesta suoritettavaa hyvitystä, joka seuraa tämän direktiivin 17 artiklan 2 kohdan soveltamisesta, ei voida työehtosopimuksen nojalla korvata hyvityksellä, joka määritetään muiden kuin viimeksi mainitussa säännöksessä säädettyjen kriteerien mukaan, paitsi jos osoitetaan, että tällaisen sopimuksen soveltaminen takaa kaikissa tapauksissa kauppaedustajalle hyvityksen, joka on yhtä suuri tai suurempi kuin se, joka seuraisi viimeksi mainitun säännöksen soveltamisesta.**

2) **Jäsenvaltioilla on direktiivin 86/653 17 artiklan 2 kohdassa säädetyissä rajoissa harkintavaltaa, jota ne voivat vapaasti käyttää ottamalla huomioon erityisesti kohtuullisuutta koskevan kriteerin.**

Allekirjoitukset